

Inovatívne pastoračné spôsoby ohlasovania trinitárneho tajomstva súčasnému človeku

Patrik Maturkanič

V predloženom príspevku sa chceme pokúsiť o vierohodnú odpoveď na neľahkú otázku o smerovaní Cirkvi v najbližších rokoch, čiže o podobe jej prítomnosti vo svete, aby dnešným mužom a ženám „s prázdnu nádobou“, ale tiež s nádejou, že nájdú naplnenie najhlbšej túžby svojho srdca a plný zmysel vlastného života, dokázala uhasiť ich smäď cez prísadnutie si k nim a cez sprítomnenie Pána a jeho Ducha, ktorý je vodou dávajúcou pravý a večný život (por. Jn 4,14).¹ Naša odpoveď nemôže nevyvierať z trojičného tajomstva, ktoré bolo, je a navždy bude fundamentom ohlasovania a všetkých nových pastoračných ciest aj pre 21. storočie Cirkvi, sveta a človeka. Veď ak platí, že „podstatou trojjediného Boha je univerzalita, plnosť, celistvosť: Boh je jedno, aj druhé aj ich zjednotenie“,² tak je to práve Trojičné vzťahové bytie, ktoré kladie základy novej humanity. Tajomstvo božskej Trojice je teda implicitne prítomné v každej z dvoch kapitol článku, v ktorých hovoríme o novej kresťanskej identite súvisiacej, o fenoméne „mlčiaceho Boha“ ako i o poslaní praktickej teológie, ako teológie inovatívneho spôsobu života,³ čiže teológie umožňujúcej stretnutie človeka s Bohom.

Je zrejmé, že žriedlom inšpirácie pre Cirkev bude nutne trojjediný, čiže relacónálny Boh, v zmysle konštatovania Karla Wallnera:

Dovolím si tvrdiť, že kresťanská viera bola vždy vtedy silná a podmanivá, keď bola pevne zakorenená v podstate viery v Boha. Podmanivá preto, že zjavenie Boha ako trojjedinej lásky má potenciál utíšiť náboženskú túžbu človeka obrazom

¹ Por. BISKUPSKÁ SYNODA O NOVEJ EVANJELIZÁCIÍ, „Posolstvo Božiemu ľudu 1,“ <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/ostatne-dokumenty/c/biskupska-synoda-o-novej-evangelizacii-posolstvo-boziemuludu> [zverejnené 2012, cit. 7. 1. 2023].

² KARL WALLNER, *Aký je Boh?*, Bratislava: PostScriptum, 2015, s. 71.

³ Inovatívny spôsob neznamena na tomto mieste významovo nový, ale skôr kairológický prístup.

Boha, ktorý sľubuje šťastie a spásu. (...) Len také kresťanstvo môže prispieť k dobre ľudstva.⁴

Vychádzajúc z načrtnutej trinitárnej premisy sa pokúsime v dvoch krokoch (v dvoch kapitolách) formulovať nové teologicko-pastorálne cesty Cirkvi.

1. NOVÁ KREŠŤANSKÁ IDENTITA AKO POZÝVAJÚCE ZNAMENIE K ŽIVOTU „AKO KEBY BOH EXISTOVAL“ (*VELUTI SI DEUS DARETUR*)⁵

Prvá kapitola chce vo svojich štyroch bodoch upriamiť svoju pozornosť na cyrilometodskú tradíciu, na jej dôveryhodnosť, na znamenia čias a proexistenčnú formu kresťanskej existencie vo vzťahu k živému Bohu. Práve v týchto intenciách chceme predstaviť novú kresťanskú identitu, ako pozývajúce znamenie k životu „ako keby Boh existoval“.

1.1 Nová kresťanská identita opierajúca sa o Tradíciu vychádzajúca zo služby slova⁶

Pokiaľ chceme hovoriť o novej kresťanskej identite, je dôležité zamerať našu pozornosť na jej duchovné pramene, ktoré sú vzácnym spôsobom konkretizované v cyrilo-metodskej tradícii predstavujúcej významný (nielen) európsky fenomén.⁷ On obsahuje množstvo nábožensko-kultúrnych odkazov podnecujúcich tvorbu nových vízií a pastoračných

⁴ WALLNER, *Aký je Boh?*, s. 48.

⁵ Por. Jozef RATZINGER, *Chváloreč na svedomie*, Trnava: Spolok sv. Vojtecha, 2010.

⁶ Por. Jozef KRUPA, „Návrhy na spresnenie teologickej terminológie v slovenčine,“ *Studia theologica* 24, č. 3 (2022): 87.

⁷ Por. „Cyril a Metod, ktorí začali s touto novou kreativitou, tak konali a hovoria nám toto: Evanjelium nemôže rásť, pokiaľ nie je zakorenené v kultúre národa, to znamená v jeho symboloch, otázkach, slovách a postojoch.“ FRANTIŠEK, „Príhovor Svätého Otca na stretnutí s biskupmi, kňazmi, rehoľníkmi, saminaristami a katechétmi v bratislavskej katedrále svätého Martina,“ <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/sk2021-prihovor-svateho-otca-v-bratislavskej-katedrale-svateho-martina> [zverejnené september 2021, cit. 7. 1. 2023]; Pavel AMBROS, *Kam směřuje česká katolická církev?*, Velehrad: Refugium Velehrad-Roma s.r.o., 1999, s. 177–196.

prístupov pre súčasnú dobu.⁸ Nepochybne tiež v zmysle slov pápeža Františka vyslovených pri apoštolskej návšteve Slovenska (12.–15. 9. 2021):

Tu sa evanjelizácia zrodila bratským spôsobom, nesúc pečať, ktorú jej vtlačili svätí solúnski bratia Cyril a Metod. Títo svedkovia kresťanstva, ktoré bolo ešte jednotné a zapálené horlivosťou ohlasovania, nech nám pomôžu pokračovať v ceste a rozvíjať medzi sebou v Ježišovom mene bratské spoločenstvo (...) v svojej dobe Cyril a Metod umožnili, aby sa Božie slovo vtelilo na tomto území (por. Jn 1,14). Chcel by som sa s vami v tejto perspektíve podeliť o dva podnety, bratské rady pre šírenie evanjelia slobody a jednoty dnes. Prvý sa týka kontemplácie. (...) Druhá rada sa týka akcie: Podelenie sa s láskou otvára širšie horizonty a pomáha kráčať svižnejšie, prekonávajúc predsudky a nedorozumenia.⁹

V nadväznosti na pápežove slová chceme tiež ukázať na ďalší cyrilometodský pastoračný impulz, ktorým je služba slova vychádzajúca zo svetla radostnej zvesti. Na tomto mieste Petrov nástupca kladie dôraz na cyrilometodskú metódu, ktorú pomenúva „novoevanjelizačnou abecedou“:

Vaša náboženská skúsenosť má pôvod v kázaní a v službe žiarivých osobností sv. Cyrila a Metoda. Oni nás učia, že evanjelizácia nie je nikdy jednoduchým opakovaním minulosti. Radostou Evanjelia je vždy Kristus, ale cesty, ktorými sa táto radostná zvešť má šíriť časom a dejinami sú rozdielne. Cesty sú všetky rozdielne. Cyril a Metod kráčali spolu po týchto končinách európskeho kontinentu a zapálení túžbou po ohlasovaní evanjelia vymysleli novú abecedu, aby mohli preložiť Bibliu, liturgické texty a kresťanskú náuku. Tak sa stali apoštolmi inkulturácie viery tu u vás. Vymysleli nové jazyky na šírenie Evanjelia; boli tvoriví v pretlmočení kresťanského posolstva; boli tak blízko ľudu s ktorým sa stretali, že sa naučili rozprávať ich jazykom a prijali ich kultúru. Nepotrebuje toto isté aj dnešné Slovensko? Pýtam sa. Nie je snáď toto najurgentnejšou úlohou Cirkvi pri dnešných európskych národoch: vymyslieť nové „abecedy“, aby zvestovala vieru? V pozadí máme bohatú kresťanskú tradíciu.¹⁰

⁸ Por. Martin HETÉNYI – Peter IVANIČ, „The Contribution of Ss. Cyril and Methodius to Culture and Religion,” *Religions* 12, č. 6 (2021): 417; Vilam JUDÁK – Ľubomír HLAD – Anton DÄTELINKA, „Kultúrne-historický rozmer cyrilo-metodskej misie v kontexte neskorších cirkevných diel na Slovensku,” *Constantine's Letters* 15, č. 1 (2022): 40–52.

⁹ FRANTIŠEK, „Príhovor Svätého Otca pred členmi Ekumenickej rady cirkví,” <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/sk-2021-prihovor-svateho-otca-pred-clenmi-ekumenickej-rady-cirkvi> [zverejnené 2021, cit. 7. 1. 2023].

¹⁰ FRANTIŠEK, „Príhovor Svätého Otca na stretnutí...”

V tomto kontexte je vhodné spomenúť *Európsku kultúrnu cestu sv. Cyrila a Metoda* certifikovanú Radou Európy i nastavenie rozvoja reliigiózneho cestovného ruchu (ako to napríklad vidíme v Bratislavskom, Trnavskom a Nitrianskom kraji),¹¹ ktorému nechýba formačná dimenzia k duchovným i kultúrnym hodnotám.¹²

1.2 Dôveryhodnosť ako nevyhnutná črta novej kresťanskej identity

Žijeme v pohnutej dobe, v ktorej Cirkev a jej členovia prežívajú z rôznych dôvodov stratu dôvery. Cesta k obnoveniu dôveryhodnosti pozostáva z vyznania „veľkej viny“, z precítania zahanbenia, z prosby o odpustenie¹³ a z obnovenia viery v Boha, ako hovorí zosnulý pápež Benedikt XVI.:

Čo musíme urobiť? Musíme vari vytvoriť inú Cirkev, aby sme mohli veci napraviť? Nuž takýto experiment sa už udial a už aj stroskotal. Iba láska a poslušnosť nášmu Pánovi Ježišovi Kristovi nám môžu ukázať správnu cestu. Skúsme preto predovšetkým nanovo a zvnútra pochopiť, čo Pán chcel a chce od nás. (...) Liek proti zlu, ktoré nás a celý svet ohrozuje, nemôže spočívať v ničom inom, ako v tom, že sa zveríme tejto jeho láske. To je skutočný liek proti zlu. Sila zla sa rodí z nášho odmietania lásky k Bohu. Vykúpený je ten, kto dôveruje Božej láske. Naša nevykúpenosť spočíva v neschopnosti milovať. Naučiť sa milovať Boha je teda aj cesta k vykúpeniu ľudí.¹⁴

¹¹ Por. BRATISLAVSKÝ KRAJ. CESTOVNÝ RUCH, „Európska kultúrna cesta sv. Cyrila a Metoda,“ <https://bratislavskykraj.sk/po-stopach-svatych-cyrila-a-%E2%80%AFmetoda/> [zverejnené 4. 7. 2021, cit. 7. 1. 2023].

¹² Por. Peter IVANIČ, „Relics of St. Constantine-Cyril in Slovakia,“ *Constantine's Letters* 15, č. 2 (2022): 106–126; Roman KRÁLIK – Ladislav LENOVSKÝ – Martina PAVLÍKOVÁ, „A Few comments on the identity and culture of one ethnic minority in central Europe,“ *European Journal of Science and Theology* 14, č. 6 (2018): 63–76.

¹³ Por. BENEDETTO XVI, „Lettera del Papa emerito Benedetto XVI circa il rapporto sugli abusi nell'Arcidiocesi di Monaco e Frisinga, 08.02.2022,“ <https://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2022/02/08/0092/00182.html#it> [zverejnené 6. 2. 2022, cit. 7. 1. 2023].

¹⁴ BENEDIKT XVI., „Cirkev a škandal sexuálneho zneužívania III,“ <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/ostatne-dokumenty/c/cirkev-a-skandal-sexualneho-zneužívania> [zverejnené 11. 4. 2019, cit. 7. 1. 2023].

Dnešný človek zneistený v základnej otázke „Kto som a kam kráčam?“ samotnou Cirkvou, potrebuje Cirkev obnovenú, a tým pádom dôveryhodnú. Z tohto dôvodu je potrebné zamerať pozornosť predovšetkým do vlastných radov a v duchu pravej podstaty evanjelia pokúsiť sa dať nášmu kresťanstvu novú dôveryhodnosť, ktorá bude plodom autentického prežívania novozákonnej viery. Byť dôveryhodný v náboženských hodnotách znamená vylúčiť postmoderný subjektivismus spojený s pridržaním sa vlastných (čiastkových) právd, a snažiť sa o zakotvenie vo vertikále objektívnej Pravdy života,¹⁵ ktorej meno je Ježiš Kristus (por. Jn 14,6). Len tu sa môže črtať ideál novej, naskrz dôveryhodnej kresťanskej identity.¹⁶

1.3 Schopnosť čítať „znamenia čias“ – potrebný prvok novej kresťanskej identity

„Hermeneutika mystéria“, umenie rozlišovania, synodálne povedomie predstavujú hlavné črty obnovennej kresťanskej identity:

Povinnosťou Cirkvi je ustavične skúmať znamenia čias a vysvetľovať ich vo svetle evanjelia tak, aby vedela spôsobom primeraným každej generácii odpovedať na večné otázky človeka o zmysle terajšieho i budúceho života a o ich vzájomnom vzťahu. Cirkev musí teda poznať a chápať svet, v ktorom žije: jeho očakávania, snahy a jeho neraz dramatický charakter (GS 4).

Aktualizačnú interpretáciu koncilovej vízie dáva dnes pápež František, keď hovorí a zároveň ukazuje, akým smerom by mala kráčať Cirkev dnešných dní:

¹⁵ Por. Gianfranco VANZINI, *La teologia del ragioniere*, Siena: Edizioni Cantagalli, 2022, s. 65–70; Monika NOVÁ, „Spirituality in education,“ *Revue Internationale des Sciences humaines et naturelles* 10, č. 4 (2020): 127–135; Tibor REIMER, „Ethical Education and Religious Education in Slovakia a relationship between cooperation and competition,“ *Osterreichisches Religionspädagogisches Forum* 30, č. 1 (2022): 69–87.

¹⁶ Por. Zlatica PLAŠIENKOVÁ – Michal BIZON, „Jesus Christ and the apostle Paul in the philosophy of Baruch Spinoza,“ *Filozofia* 77, č. 9 (2022): 723–726; Tibor MÁHRİK – Dinara VASBIEVA – Roman KRÁLIK – Peter KONDRLA, „Salvation as the teleological vector in Kierkegaard's practice in Christianity,“ *European Journal of Science and Theology* 16, č. 4 (2020): 43–52.

Tento proces (synodálny) sa chápe ako dynamika vzájomného počúvania. Toto by som chcel zdôrazniť: dynamika vzájomného počúvania, prebiehajúceho na všetkých úrovniach Cirkvi a zahŕňajúceho celý Boží ľud.¹⁷

Naznačené kompetencie disponujú kresťana a Cirkev k zdravej sebakritickosti, ktorá v otvorenom dialógu našim partnerom ponúka eventúálne riešenia a odpovede na ich nezodpovedané kritické otázky. Aj tieto neraz ťaživé, ostré, či kritické otázky je nutné chápať ako „znamenania čias“. Tie v mnohých prípadoch budú zaväzovať nie natoľko k formulácii nových evanjelizačných stratégií,¹⁸ ale k tzv. misionárskej pozícii:

Nová evanjelizácia si vyžaduje osobné i spoločné obrátenie, nové metódy evanjelizácie a obnovu pastoračných štruktúr, aby sme boli schopní pohnúť sa od pastoračnej stratégie udržiavania daného *status quo* k pastoračnej pozícii, ktorá je skutočne misionárska.¹⁹

V tomto prípade „misionárska“ pozícia nemusí znamenať klásť dôraz jednostranne na akciu, ale objaviť hodnotu kontemplácie ako istej nedocenenej formy pastoračnej prítomnosti Cirkvi vo svete, v zmysle slov belgického katolíckeho teológa Jacquesa Duponta:

Existuje Cirkev učiaca a Cirkev, ktorá sa venuje skutkom lásky. My sme Cirkev kontemplatívna. Zviditeľňujeme jednu zo stránok Cirkvi, jej kontemplatívnu tvár (...) modlíme sa a plačeme za celý svet. Nie je to plač plný výčítiek. Je to plač

¹⁷ FRANTIŠEK, „Príhovor pápeža Františka veriacim Rímskej diecézy,“ <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/prihovor-papeza-k-veriacim-diecezy-rima-na-temu-synodality> [zverejnené 18. 9. 2021, cit. 8. 1. 2023].

¹⁸ Por. Ľubomír HLAD, „Hugo Rahner (1900–1968) – prítomnosť jeho kerygmatického odkazu v magistériu a teológii zameranej na novoevanjelizačnú prax. Kerygmaticko-ludická teologická reflexia,“ *Verba Theologica* č. 1 (2021): 6–28; Ladislav LENOVSKÝ – Katarína SLOBODOVÁ NOVÁKOVÁ, „Ľudová religiozita ako kultúrotvorný, identifikačný a revitalizačný nástroj v prostredí zahraničných Slovákov,“ *Historia Ecclesiastica* 14, č. 1 (2023): 150–167.

¹⁹ Synodus Episcoporum Bulletin, 13. riadne plenárne zhromaždenie Biskupskej synody (7. – 28. októbra 2012). Nová evanjelizácia na odovzdávanie kresťanskej viery, 22. pozícia: Obrátenie, <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-vatikanskych-uradov/c/nova-evanjelizacia-na-odovzdavanie-kresťanskej-viery-zaverený-zoznam-propozícií> [cit. 7. 1. 2023].

súcitný: zotrúvanie so svetom, ktorý trpí (...). Modlíme sa a plačeme, pretože sme povolaní mať všetkých vo svojom srdci s Kristovou nehou (...).²⁰

Tiež objavujeme zaujímavý postreh toho istého autora, ktorý dokumentuje istý paradox a zároveň načrtáva východiská:

Dokument, ktorý najviac hovorí o kontemplatívnom živote je koncilný dekrét *Ad gentes* o misijnej aktivite Cirkvi.²¹

Ide o pozvanie ku kresťanskej spoluúčasti na vykupiteľskej obete Krista, čo predstavuje jednu z najdôležitejších konštánt autentického kresťanstva.²² Je vhodné mať na zreteli, že autentická viera neprináša samozrejmu stabilitu, ako píše apoštol Pavol (por. 2Kor 4,7). Viera je „pohyb“ smerom k hlbšiemu porozumeniu Božieho zjavenia, ktorý kulminuje v Kristovom veľkonočnom tajomstve. Ticho vteleného Slova je priestorom pre Otcovu definitívnu odpoveď, ktorou je vzkriesenie a oslávenie Syna človeka, prinášajúca možnosť participácie na jeho živote.²³ Kráčanie v naznačenej línii sľubuje uchopenie rôznorodých problematik, ako medzináboženský dialóg,²⁴ kríza kňazských a rehoľných povolaní, ťažkosti rodinného života a samostatne žijúcich matiek, zvesťovanie evanjelia v generácii súčasnej mládeže, účinné riešenie problému bezdomovectva²⁵ a ďalšie iné.

²⁰ Luigi ACCATTOLI – Jacques DUPONT, *Čas venovaný Bohu*, Trnava: Dobrá kniha, 2022, s. 34–35.

²¹ Tamže, s. 38.

²² Por. „Tajomstvo Cirkvi – toho tela, ktoré samo v sebe aj dopĺňa telo ukrižované a zmŕtvychvstalé – poukazuje na priestor, v ktorom ľudské utrpenie dopĺňa Kristovo utrpenie. (...) Cirkev, ktorá ustavične čerpá z nekonečných pokladov vykúpenia a uvádza ich do života, je podstatou, na ktorej sa môže Kristovo vykupiteľské utrpenie neustále dopĺňať utrpením človeka.“ JÁN PAVOL II., „Apoštolský list Salvifici doloris 24.“ <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/salvifici-doloris> [zverejnené 1998, cit. 9. 1. 2023]; Petr MAREČEK, „The Love of Christ and His Death for All in 2 Cor 5:14,“ *Studia Theologica* 25, č. 2 (2023): 27–45.

²³ Por. Ctírad Václav POSPÍŠIL, *Utrpení Páně podle Jana*, Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2021, s. 100; Hans URS VON BALTHASAR – Jozef RATZINGER, *Dve obhajoby. Prečo som ešte kresťanom. Prečo som ešte v Cirkvi*, Trnava: Spolok sv. Vojtecha, 2022, s. 42–43.

²⁴ Por. PAPEŽ, „Papež: Mezináboženský dialog se zakládá na lásce k bližnímu,“ <https://www.vaticannews.va/cs/papez/news/2019-05/papez-mezinabozensky-dialog-se-zaklada-na-lasce-k-bliznimu.html> [zverejnené 9. 5. 2019, cit. 10. 1. 2023].

²⁵ Por. Miroslav TVRDOŇ – Radoslav LOJAN – Tibor MÁHRÍK – Stefan ZAHARIA – Vladimírovna Ekaterina DAVYDOVA, „Homelessness as a social problem – socio-pathological

1.4 Proexistenčná forma kresťanskej existencie a dialogickosť ako „sviatosť mlčiaceho Boha“

V situácii Božej anonymity, ktorá zakladá povedomie prechodu púšťou, patrí k novej kresťanskej identite „bratstvo cirkevného spoločenstva a nadšenie lásky“, ktorého prameňom je pokrm pútnikov – eucharistická prítomnosť Ježiša, jeho slov a jeho Ducha:

Hoci sa nám táto cesta môže javiť ako púšť – ako povedal Benedikt XVI. – vieme, že ju dokážeme prekonať, ak budeme mať so sebou to podstatné: dar Ducha, Ježiša za sprievodcu, pravdu jeho slova, eucharistický chlieb, ktorý nás živí, bratstvo cirkevného spoločenstva, nadšenie lásky. Voda zo studne umožňuje púšti, aby zakvitla.²⁶

Eklezálnosť, relacionalita, otvorenosť voči druhému, dialóg, participácia, vzájomné počúvanie, nesenie si bremien, dávanie a prijímanie (...) konštituované na spôsob trinitárneho bytia sa stávajú „sviatostným“ sprítomnením Boha, ktorý je bolestne zakúšaný ako „mlčiaci Boh“. V tejto situácii by bolo určite chybou, keby Cirkev ostala iba v rovine abstraktného myslenia o Bohu ako „princípe“, prípadne sa uspokojila s rozšírenou intuíciou istej „vyššej moci“, či „niečoho“. Je zrejmé, že nekonkrétne, nedosiahnuteľné, neosobné „niečo“ nemôže nikdy naplniť hlbiny ľudského vnútra.²⁷ Preto za cestu pre Cirkev v 21. storočí považujeme konkrétnosť medziľudskej lásky, ktorá bude sprítomňovať tajomstvo trinitárnej existencie, ktorú definuje komunikácia, nevyčerpatelné vzájomné obdarovávanie (zdieľanie) sa troch božských osôb.²⁸ Máme na zreteli, že večná láska trojjediného Boha sa k nám priblížila v ľudskej prirodzenosti Ježiša Krista, ktorý nám priblížil tajomstvo svojho vnútorného božského života. Ježiš, ktorý nie je filozofickou „prvou príčinou“ univerza, ale je predovšetkým Slovo, ktoré sa stalo telom (narodil sa, ra-

phenomenon – qualitative analysis,” *Journal of Education Culture and Society* 13, č. 2 (2022): 95–106.

²⁶ BISKUPSKÁ SYNODA O NOVEJ EVANGELIZÁCIÍ, „Posolstvo Božiemu ľudu 14,” <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/ostatne-dokumenty/c/biskupska-synoda-o-novej-evangelizacii-posolstvo-boziemuludu> [zverejnené 2012, cit. 10. 1. 2023].

²⁷ Por. Jozef KRUPA, „Spresnenie výrazu „neveriaci“ ako príspevok k rozvoju cyrilometodského filozofického dedičstva,” *Constantine's Letters* 15, č. 2 (2022): 161–162.

²⁸ Por. Hans Urs VON BALTHASAR, *Cesty k ujasnění. Rozlišování duchů*, Brno: CDK, 2022, s. 29–30; Tomáš ŠPIDLÍK – Marko Ivan RUPNÍK, *Nové cesty pastorální teologie. Krása jako východisko*, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma s.r.o., 2008, s. 414–415.

doval sa, trpel, zomrel, vstal z mŕtvych, naďalej žije v spoločenstve veriacich)²⁹ nám pred nanebovstúpením – ako zaznamenáva Písmo – darovalo nový testament stať sa živými svedkami a ohlasovateľmi trojičného tajomstva (por. Mk 16,14–20; Mt 28,16–20).³⁰ Takto dáme jasnú odpoveď, že kresťanský Boh je Bohom živým, prítomným, konajúcim a jeho pravou rečou je láska.

2. PRAKTICKÁ TEOLÓGIA V SLUŽBE NOVEJ KRESŤANSKEJ IDENTITY SCHOPNEJ SPROSTREDKOVAŤ STRETNUTIE ČLOVEKA S BOHOM – DEFINITÍVNYM ZMYSLOM

Vychádzajúc z výsledkov pastorálnej praxe ako i teologickej reflexie³¹ sa v druhej časti článku pokúsime naznačiť tri prístupy, ktoré by mala pastorálna teológia recipovať, aby Cirkev dokázala byť akceptovateľnou prostredníčkou „živej vody“ – prinášajúcej naplnenie súčasného človeka.³² Za kľúčové pre pastorálnu teológiu v aktuálnej dobe považujeme dôraz na dôstojnosť ľudskej osoby, na Božie milosrdenstvo a krásu ako východisko existenciálneho šťastia.

²⁹ Por. FRANTIŠEK, *Verím v Boha*, Trnava: Spolok sv. Vojtecha, 2020, s. 79–83.

³⁰ Por. PÁPEŽSKÁ RADA NA PODPORU NOVEJ EVANJELIZÁCIE, *Direktórium pre katechézu 38–41*, Trnava: Spolok sv. Vojtecha, 2022, s. 42–45; Franco CERII, *Dovè finito il Concilio? Curiosità e stranezze*, Pellerzano: Edizioni Dottrinari, 2021, s. 29.

³¹ Por. Patrik MATURKANIČ – Diana JIŘIŠTOVÁ – Jan GRUBER – MARIAN ŠURÁB – Peter MAJDA, „“North Bohemian” God – Does he Speak or Remain Silent? a Pastoral-Theological Reflection on the Phenomena of the “Absent” God in the Litomerice Diocese and its Psycho-Social Dimension,” *Acta Missiologica* 17, č. 1 (2023): 59–72; Patrik MATURKANIČ – VILAM JUDÁK – Marian ŠURÁB – ANTON TYROL – LUBOMÍR HLAD, „Catholic Spirituality of North Bohemia Mission Area and its Future Direction,” *Acta Missiologica* 17, č. 2 (2023): 20–32; Vilam JUDÁK – Lubomír HLAD – Anton ĎATELINKA – VILIAM ZEMANČÍK, „Symboly jubilejného roka ako pozývajúce znamenia ku komplexnému rozvoju človeka postmodernej doby. Historicko-teologická kerygmatická štúdia,” *Historia Ecclesiastica* 14, č. 1 (2023): 218–234; Jozef JANČOVIČ, „Does God Micromanage the World? Learning about the Cosmos from the Book of Job,” *Human Affairs-Postdisciplinary Humanities & Social Sciences Quarterly* 33, č. 2 (2023): 158–171; Roman KRÁLIK, „The Influence of Family and School in Shaping the Values of Children and Young People in the Theory of Free Time and Pedagogy,” *Journal of Education Culture and Society* 14, č. 1 (2023): 249–268.

³² Por. BISKUPSKÁ SYNODA O NOVEJ EVANJELIZÁCII „Posolstvo Božiemu ľudu 1,” <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/ostatne-dokumenty/c/biskupska-synoda-o-novej-evangelizacii-posolstvo-boziemuludu> [zverejnené 2012, cit. 10. 1. 2023].

2.1 Uznanie dôstojnosti ľudskej osoby a jej trinitárneho základu

Každý človek ako osoba má svoju nedotknuteľnú dôstojnosť, ktorú je nutné plnohodnotne rešpektovať, chrániť a zveľaďovať. Človek, z ontologického hľadiska, má svoju vlastnú štruktúru, ktorá predstavuje jedinečnosť, čiže je sám sebou, s dušou i telom, odlišný a oddelený od každého iného bytia.³³ Takto vidíme akéhokoľvek muža i ženu s jeho vlastnou originalitou ako otvorený priestor pre stretnutie. V tejto súvislosti hovorí pápež František:

(...) mať stále ochotu prinášať druhým Ježišovu lásku, ku ktorej spontánne dochádza kdekoľvek – na ceste, na námestí, v práci, na ulici.³⁴

Je teda správne hovoriť o osobných pastoračných prístupoch. V tomto dôraze na pastoračné vzťahy treba dať pozor na jeden zásadný problém, ktorým je vytvorenie dojmu tzv. „imaginárnej lásky“, ktorá v snahe o vyvolanie osobného zážitku kladie v konečnom dôsledku do popredia svoje vlastné ja. Hĺbka skutočnej lásky (por. Mk 12,31) tu stráca na svojej intenzite. Meradlom pravej *caritas* (por. 1Kor 13,1–13) je trinitárny personalizmus, ktorý nielen zabraňuje uvedenému pokušeniu, ale zároveň odhaľuje podstatu pravej lásky. Trinitárna láska, t.j. perichoretické spoločenstvo troch osôb, učí uznávať jedinečnosť druhého (čiže osobný a objektívny prístup k blížnemu) a jeho nenahraditeľnosť v univerzálnom spoločenstve ľudí.³⁵ Všetky pastoračné aktivity by sa mali odohrávať v dynamike trinitárneho personalizmu, ktorej definitívnym cieľom je nakoniec Božia oslava, ktorá dosahuje svoju dokonalosť v milujúcom, vzájomne sa rešpektujúcom a k zrelosti pomáhajúcom si spoločenstve (por. Mt 25,31–46).³⁶

³³ Por. PÁPEŽSKÁ BIBLICKÁ KOMISIA, *Čože je človek? 2–3*, Trnava: Spolok sv. Vojtecha, 2022, s. 9–12.

³⁴ FRANTIŠEK, *Apoštolská exhortácia Evangelii gaudium* 127, Praha: Paulínky, 2014, s. 83.

³⁵ Por. Michel MAFFESOLI, *La nostalgia del sacro*, Roma: Armando Editore, 2021, s. 161–190.

³⁶ Por. ŠPIDLÍK – RUPNÍK, *Nové cesty pastorální teologie. Krása jako východisko*, s. 570–571.

2.2 Tvorba kultúry milosrdenstva

V jadre Božej lásky objavujeme veľkonočné tajomstvo, ktoré dosiahlo svoj vrchol v spasiteľnej obete Božieho Syna a v jeho slávnom zmŕtvychvstaní.³⁷ Práve v tomto nevyčerpatelnom zdroji vykúpenia sa ľudskej rodine dostala milosť mať účasť na večných hodnotách, medzi ktorými Božia láska naplnená pravdou (por. Ef 4,15)³⁸ čiže milosrdenstvo, zaujíma najdôležitejšie miesto. Aj pod vplyvom znamení čias prítomných v našich novodobých dejinách (zjavenie Božieho milosrdenstva sv. Faustína,³⁹ encyklika sv. Jána Pavla II. *Dives in misericordia*,⁴⁰ Svätý rok Božieho milosrdenstva vyhlásený pápežom Františkom⁴¹ atď.) je žiadúce hovoriť o kultúre milosrdenstva a ešte viac sa o ňu aktívne zasadzovať. Je na mieste sa aktívne zapájať aj do obnovy a podpory našej spoločnosti zranenej nemilosrdnými postojmi jednotlivcov či kolektívov.⁴² Byť milosrdnými samaritánmi 21. storočia, ktorí sa neboja „vidieť“ a reálne

³⁷ Por. Petr MAREČEK, „The Resurrection of Jesus in Act 2:14-41,“ *Studia Theologica* 13, č. 1 (2011): 18–41.

³⁸ Por. „Vďaka tejto úzkej spojitosti s pravdou možno lásku považovať za autentický prejav ľudskosti a za prvok, ktorý má základný význam v ľudských vzťahoch, a to aj vo verejných. Len v pravde žiari aj láska a možno ju autenticky žiť. Pravda je svetlo, ktoré dáva láske zmysel a hodnotu. Toto svetlo je svetlom rozumu a viery, vďaka ktorému myseľ objavuje prirodzenú a nadprirodzenú povahu lásky: chápe jej význam darovania, prijatia a spoločensť. Bez pravdy láska ľahko sklzne do sentimentalizmu. Láska sa stáva prázdnu škupinou, ktorú možno ľubovoľne naplniť. V kultúre bez pravdy to znamená ohrozenie lásky. Stáva sa obeťou emócií a svojvoľných názorov, zneužívaným slovom, ktoré napokon nadobúda celkom opačný význam. Pravda oslobodzuje lásku od úskalí emotivizmu, ktorý ju oberá o sociálny rozmer a o rozmer vzťahu, ako aj od rizika fideizmu, ktorý jej odníma ľudský a univerzálny rozlet. V pravde láska odráža osobnú a zároveň verejnú dimenziu viery v biblického Boha, ktorý je zároveň „Agápe“ a „Lógos“: Láska a Pravda, Láska a Slovo.“ BENEDIKT XVI., „Encyklika Caritas in veritate 3,“ in *Encykliky Benedikta XVI*, Trnava: Spolok sv. Vojtecha, 2017, s. 110–111.

³⁹ Por. PASTORACE.CZ, „Svätá Faustina (Faustyna) Kowalská/5 říjen,“ <https://www.pastorace.cz/aktuality/svata-faustina-faustyna-kowalska-5-rijen> [zverejnené 4. 10. 2022, cit. 14. 1. 2023].

⁴⁰ Por. JÁN PAVOL II., „Encyklika Dives in misericordia,“ in *Encykliky Jána Pavla II.*, Trnava: Spolok sv. Vojtecha, 2014, s. 67–109.

⁴¹ Por. FRANTIŠEK, „Pápežská bula Misericordiae vultus,“ <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/bula-misericordiae-vultus> [zverejnené 11. 4. 2015, cit. 14. 1. 2023].

⁴² Por. WALTER KASPER, *Milosrdenstvo. Základný pojem evanjelia – klúč ku kresťanskému životu*, Trnava: Spolok sv. Vojtecha, 2015, s. 119–120.

pomôcť pocestným dnešnej doby, kde nespravodlivý vojnový konflikt vyhnal milióny bezbranných ukrajinských ľudí aj do prostredia našich slovenských miest a dedín.⁴³ Tiež môžeme v kontexte kultúry milosrdenstva spomenúť nedávnu covidovú pandémiu a našu humanitnú snahu motivovanú videním Krista v trpiacom blížnom (por. Mt 25,35–40).⁴⁴ V tejto praktickej teologálnej láske sa kladú pevné základy pre zvestovanie Božieho kráľovstva, kde sa ponúkajú vzácne príležitosti stretnutia človeka s Bohom.⁴⁵

2.3 Krása ako východisko existenciálneho šťastia

Chceme na tomto mieste ponúknuť ešte jeden významný aspekt stretnutia človeka s Bohom. Je ním krása ako prameň existenciálneho naplnenia – šťastia. Krásnymi sme sa stali, keď sme boli stvorení na obraz Boží,⁴⁶ keď sme boli vykúpení Kristovou krvou a zároveň posvätení jeho

⁴³ Por. FRANTIŠEK, *Encyklika Fratelli tutti* 77, Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2021, s. 51.

⁴⁴ Por. Miroslav TVRDOŇ – Amantius AKIMJAK – Katarína SLOBODOVÁ NOVÁKOVÁ – Yulia Nickolaevna BIRYUKOVA, „Covid-19 Pandemic and Human Rights – Myth or Reality?“, *Journal of Education Culture and Society* 13, č. 2 (2022): 221–229; Václav TOMICZEK – Vladimír THURZO – Patrícia DOBRÍKOVÁ, „The role and experiences of social workers in hospices during the peak of the covid-19 pandemic“, *Acta Missiologica* 16, č. 2 (2022): 59–65; Radosław LOJAN, „Material and non-material poverty of seniors“, *Revue Internationale des Sciences humaines et naturelles* 9, č. 4 (2019): 19–25; Kamil KARDIS – Gabriel PAŤA – Tadeusz BĄK – Bartosz ŁUKASZEWSKI – Jozef KRUPA, „Social capital and deconstruction of religious ties the case of Polish youth during the covid-19 pandemic“, *Acta Missiologica* 17, č. 1 (2023): 124–138; Vladimír THURZO, „The Moral-Theological View of the End-of-Life Care“, in *Proceedings from the 7th International Conference of Hospice and Palliative Care*, ed. Patrícia Dobríková, Trnava: Faculty of Health Sciences and Social Work, 2015, s. 28–38.

⁴⁵ Por. FRANTIŠEK, *Bez neho nemôžeme nič urobiť*, Trnava: Spolok sv. Vojtecha, 2020, s. 15; Franco CERII, *Dov'è finito il Concilio? Curiosità e stranezze*, Pellerzano: Edizioni Dottrina, 2021, s. 22.

⁴⁶ Por. „Keďže bol človek stvorený na Boží obraz, žiť podľa toho obrazu znamená stať sa krásnym, lebo človek bol stvorený na to, aby bol obývaný a prestúpený láskou. Cesta ku kráse je teda asketickou cestou k zjednoteniu s Bohom a na tejto ceste sa človek necháva prestúpiť Božou láskou, ktorá prejavuje konsubstancialitu všetkých vecí. Krása je teda pre Florenského formou múdrosti. Krása je životom prijímaným v láske, čiže vykúpeným životom. Preto sa v kráse skrýva múdrosť pravého života, ktorý trvá večne. Krása tak je kráľovou prístupovou cestou do duchovného sveta a ako taká sa prejavuje nielen v umení, ale aj v liturgii, v človekom konanom dobre a predovšetkým

svätým Duchom v logike „čo je dobré, je zároveň krásne“ (por. Múd 13,5.4.3). K tomuto oceneniu cesty krásy (*via pulchritudinis*) je pozvaná i putujúca Cirkev dnešnej doby. V trojičnom tajomstve večnej krásy má ukázať súčasnému človekovi, ktorý ťaživo prežíva svoju úbohosť (materiálnu i duchovnú),⁴⁷ v čom tkvie krása a šťastie existencie – v kráse darujúceho sa Boha a v jej napodobňovaní:

Ohlasovať Krista znamená ukázať, že veriť v neho a nasledovať ho je nielen pravdivé a správne, ale aj krásne; že toto nasledovanie naplňa život novým jasom a hlbokou radosťou, a to aj uprostred skúšok. V tejto perspektíve všetky vyjadrenia autentickej krásy možno vnímať ako cestu, ktorá vedie k stretnutiu s Ježišom. (...) nemilujeme nič iné, len to, čo je krásne – Syna, ktorý sa stal človekom, zjavenie nekonečnej krásy, ktoré jediné je hodné lásky a putami lásky nás aj priťahuje. Je preto nevyhnutné, aby formácia kráčajúca po ceste *via pulchritudinis* bola súčasťou ohlasovania živej viery.⁴⁸

Trvalou inšpiráciou môžu byť tiež slová sv. Augustína, ktorý vo svojich Vyznaniach píše:

Krása taká stará a taká nová, neskoro som ňu začal milovať! Ty si bol vnútri, ja vonku, a tam som ňu hľadal, tam v твоjich krásnych stvorení som ňu hľadal, ja ošklivý. (...).⁴⁹

ZÁVER

Nesmieme zabúdať, že v centre všetkých spomínaných pastoračných snažení zostáva zvestovanie trojičného tajomstva, ako to vyplýva z hlav-

v trinitárnej dogme, ktorá je akoby pečatou pravdy, zaručujúca pravde jej skutočnosť.“ ŠPIDLÍK – RUPNÍK, *Nové cesty pastorální teologie. Krása jako východisko*, s. 575.

⁴⁷ Por. Hedviga TKÁČOVÁ – Miroslav TVRDOŇ – Martina PAVLÍKOVÁ, „Existence and Prevention of Social Exclusion of Religious University Students due to Stereotyping,” *Bogoslovni Vestnik* 81, č. 1 (2021): 199–223; Lubomír HLAD – Irena KONEČNÁ – Bojan ŽALEC – Peter MAJDA – Tiberius Constantin IONESCU – Yulia Nickolaevna BIRYUKOVA, „At-Risk Youth in the Context of Current Normality – Psychological Aspects,” *Journal of Education Culture and Society* 13, č. 2 (2022): 285–296; Dušan BAJAN – Libor PAVERA – Viliam JUDÁK – Radoslav LOJAN – Lenka MROSKOVÁ, „Developing moral competencies in the training of social workers,” *Acta Missiologica* 17, č. 1 (2023): 89–95.

⁴⁸ FRANTIŠEK, *Apoštolská exhortace Evangelii gaudium* 167, s. 106.

⁴⁹ SVATÝ AUGUSTÍN, *Vyznání X*, 27, 38, Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2019, s. 275–276.

ného názvu predloženého príspevku. Je to aktivita trinitárnej lásky, ktorá nás učí uznávať jedinečnosť druhého a jeho nenahraditeľnosť v univerzálnom spoločenstve ľudí (por. Mt 23,8).⁵⁰ Jej definitívnym cieľom je nakoniec Božia oslava,⁵¹ ktorá dosahuje svoju dokonalosť v milujúcom, vzájomne si pomáhajúcom spoločenstve.⁵²

Innovative Pastoral Ways of Announcing the Trinitarian Mystery to Contemporary Man

Keywords: Trinitarian Personalism; God; Man; Christian Identity; Practical Theology

Abstract: The paper discusses the legacy of the ecclesiastical community preserved in the ecclesial memory (tradition) intended for all times, and therefore also for the “challenges of today” inscribed in the particular “signs of the times”. Without a doubt, this includes the desire of western man for a content, happy, and fulfilled life in all aspects of human life. The main aim of the article is to provide the most plausible answer about the meaning of man’s existence and the paths to its fulfilment not only to the believer living in a certain cultural framework, but also to everyone who asks this question. Our answer cannot help but emerge from the Trinitarian mystery, which was, still is and will always be the foundation of proclamation and of all new pastoral paths, even for the twenty-first century Church, world and man. After all, if it is true that the essence of the triune God is both universal union and unification, it is the trinitarian relational Being that establishes the foundations for a new humanity. The mystery of the divine Trinity is thus implicit in both chapters of the lecture, in which we speak of a new Christian identity, of the phenomena of “the silent God”, and of

⁵⁰ Por. Tatiana V. KOVALEVA – Zlatica PLAŠIENKOVÁ, „Socio-philosophical paradigmatic approaches to the typology of modern humanitarian expertise,” *Vestnik Sankt-Peterburgskogo Universiteta-Filosofiya i Konfliktologiya* 38, č. 3 (2022): 332–340; Zlatica PLAŠIENKOVÁ – Martin FARBÁK, „Chemical Dehumanisation of Love vs Authentic Evolution of Love,” *Philosophy and Public Issues* 10, č. 3 (2020): 227–252.

⁵¹ Por. Jozef JANČOVIČ, „Kto sú adresáti pokoja v chválospeve Gloria in excelsis? Analýza spojenia v Lk 2,14 a návrh jeho prekladu,” *Slavica Slovaca* 54, č. 2 (2019): 129–141.

⁵² Por. „Boh, v ktorom každá osoba žije pre druhú v trvalom vzťahu, nie sama pre seba, nás podnecuje, aby sme žili s druhými a pre druhých. (...) Trojica nás skrátka učí, že jeden bez druhého nikdy nemôže byť. Nie sme ostrovy, sme na svete, aby sme žili k obrazu Božiemu: aby sme žili otvorene, potrebovali druhých a pomáhali im.” FRANCESCO, „Angelus,” <https://www.vatican.va/content/francesco/it/angelus/2022/documents/20220612-angelus.html> [zverejnené 12. 6. 2022, cit. 1. 2. 2023].

the mission of practical theology as a theology of life, that is to say, a theology that makes man's encounter with God possible.

prof. ThDr. Patrik Maturkanič, PhD.
Univerzita Komenského
Rímskokatolícka cyrilometodská
bohoslovecká fakulta
Katedra praktickej teológie
Kapitulská 26
814 58 Bratislava
pmaturkanic@frcth.uniba.sk